

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Kuntien norminpurkua pitää toteuttaa edelleen. Toimiva keino on työvoimapalveluiden tiukan lainsäädännön keventäminen, jotta kunnat voivat itse valita kustannustehokkaimmat keinot työllisyyden vahvistamiseen.

Järjestämislakia tulee uudistaa siten, että se mahdollistaa kannustavan rahoitusjärjestelmän tavoitteiden mukaiset vaikuttavat ja paikalliseen tarpeeseen soveltuvat palvelut.

Työnhakijan palveluprosessi tulee uudistaa perustavanlaatuisesti. Palveluprosessin tulee perustua työnhakijan palvelutarpeen mukaisen palvelun toteuttamiseen sekä työnhakijan oman toimijuuden vahvistamiseen.

Nyt esitetty lakiluonnosesitys ei poista nykyisen lainsäädännön suurinta ongelmaa, eli kaavamaisista palveluprosessista, jossa työnhakijat palvelullaan samanlaisen prosessin kautta heidän palvelutarpeestaan huolimatta. Työnhakijoilla on erilaisia tarpeita ja kykyjä, ja kaavamaisella palveluprosessilla ei pystytä huomioimaan työnhakijoiden eroavaisuuksia. Lainsäädännössä tulisi keskittyä varmistamaan työnhakijoiden oikeuksien toteutuminen ja työllistymiseen tarvitseman avun saaminen. Lainsäädännössä ja muutosesityksessä tulisi myös vahvemmin huomioida digitaalinen kehitys ja työnhakijoiden mahdollisuudet toimia digitaalisessa ympäristössä.

Työvoimaviranomaisella tulee olla aito mahdollisuus kehittää paikalliseen tarpeeseen soveltuvia asiakaslähtöisiä työllistäviä palveluja. Työvoimapalveluiden kannustava rahoitusmalli kannustaa

työvoimaviranomaisia kehittämään laadukkaampia ja vaikuttavampia palvelumalleja työnhakijoiden työllistämiseksi. Järjestämislain sääntelytavan tulisi huomioida työvoimapalveluiden rahoitusmalli ja mahdollistaa resurssien kohdennus tunnistetusti vaikuttavien palveluiden tuottamiseen.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

-

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Alkuhaastattelun määräajan pidentäminen nykyisestä viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään on kannatettava ehdotus. se mahdollistaa laadukkaampien alkuhaastattelujen järjestämisen asiakkaille sekä helpottaa joissain tapauksissa mm. välttämättömien tulkkaukspalvelujen järjestämisen niiden yhteyteen.

Sen sijaan edellytys kasvokkain tehtävästä haastattelusta kaikille uusille asiakkaille on liian ehdoton, sillä merkittävälle osalle työllisyyspalveluiden asiakaskunnasta se ei tuo lisäarvoa. Kasvokkain tapahtuva alkuhaastattelu tulee kohdentaa vain työttömille työnhakijoille ja muiden asiakasryhmien osalta mahdollistaa joustavasti asiantuntijan harkinnan mukaan. Lisäksi alkuhaastattelua ei tulisi olla pakko järjestää esimerkiksi tilanteissa, jossa työnhakijaksi ilmoittautunut on jo sopinut kokopäivätyön tai kokopäiväisen opiskelun aloittamisesta lähitulevaisuudessa.

Edellä mainitut muutokset tukisivat Uudenkaupungin kaaupungin näkemyksen mukaan tosiasiallisesti hallitusohjelman tavoitetta keventää lakisääteistä palvelua ja mahdollistaa tarkoituksenmukaisemman ja palvelutarpeeseen perustuvan palvelun toteutumisen virkailijan harkintavaltaa lisäämällä.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Muutosesitys on kannatettava, sillä se lisää virkailijan harkintavaltaa ja keventää hieman palveluprosessia koskevaa sääntelyä. On kuitenkin varmistettava, että palvelutarpeen arvioinnissa on käytettävissä kaikki mahdollinen arviointia parantava tieto. Lainsäädäntöä tulisikin jatkossa edistää siten, että työvoimaviranomaisilla olisi KEHA-keskusta vastaavat tiedonsaantioikeudet.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Työntarjousten palauttaminen takaisin aiempaan, heti velvoittavaan muotoon, on perusteltua. Nykyinen malli on ollut vaikeaselkoinen ja tehtyjen työtarjousten määrät ovat romahtaneet. Ehdotetut muutokset selkeyttävät työtarjouksia koskevaa sääntelyä.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Muutosesitykseen sisältyy merkittäviä muokkaustarpeita. Työnhakijoiden tilanteissa on merkittäviä eroja ja muutoksen perustelu tulisi olemaan vaikeaa asiakkaille, jotka tekevät työtä runsain tuntein osa-aikaisesti tai lyhennetyllä työviikolla. Työnhakuvelvollisuuden ulottaminen osa-aikatyötä tekeviin johtaisi merkittävään hallinnollisen työn ja virkailijan työtehtävien lisääntymiseen samalla kun epätarkoituksenmukaiset ja vain velvollisuuden täyttämiseen tähtäävät työhakemukset kuormittaisivat myös rekrytoivia työnantajia. Nyt ehdotettujen muutosten myötä osa-aikaisessa työssä olevien asiakkaiden hakemien työmahdollisuuksien määrä kasvaisi valtakunnallisesti noin 50000 kappaleella kuukaudessa, eli noin 600000 kappaleella vuodessa. Muutoksen työllisyysvaikutukset jäisivät kuitenkin oletettavasti hyvin pieniksi.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Sääntelyn yksinkertaistamiseksi olisi työnhakuvelvoite poistettava lyhennettyä/osa-aikaista työviikkoa tekeviltä sekä henkilöiltä, joilla on jo tiedossa toisen työn alkaminen mutta vasta yli kuukauden päästä; tätä aikarajaa tulisi siis pidentää.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtärjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtärjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtärjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtärjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtärjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Esityksestä tulisi poistaa työvoimaviranomaiselle esitetty velvollisuus laatia ja julkaista profiili työnhakijan puolesta, mikäli työnhakija ei itse sitä tee. Työnhakijan omatoimisuuden ja aktiivisuuden vahvistaminen on aina nähtävä tavoiteltuna, mutta puolesta tekeminen ei. Lisäksi velvoite lisäisi merkittävästi työvoimaviranomaisen työmäärää eikä oletetulta tietoniukkuudeltaan edistäisi aitoa kohtaantoa.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

Muutosehdotuksen sijaan lainsäädännössä tulisi keskittyä luomaan olosuhteet, joissa työnhakijalla on mahdollisimman suuret kannustimet laatia ja julkaista laadukas työnhakuprofiili itse. Lisäksi työnhakuprofiilin laatimisen tulee olla mahdollisimman automaattista, mutta tietojärjestelmien toimivuutta ja tietojen luotettavuutta tulee kuitenkin entisestään parantaa profiilien laadun varmentamiseksi. Tällä hetkellä tietojärjestelmät antavat työnhakijan vapaasti valita osaamisia ja ammatteja, jotka eivät välttämättä lainkaan liity todelliseen osaamiseen.

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

-

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Esitysluonnoksessa on useissa kohdissa yliarvioitu esitettyjen muutosten työvoimaviranomaisen tehtäviä vähentäviä vaikutuksia. Selkeimpänä esimerkkinä on täydentävien työnhakukeskusteluihin esitetyt muutokset. Samalla on aliarvoitu esitettyjen muutosten työvoimaviranomaisen tehtäviä

lisääviä vaikutuksia, joista selkein esimerkki on työvoimaviranomaiselle säädetty kokonaan uusi tehtävä työnhakuprofiilien laatimisesta ja julkaisusta.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Yritysvaikutusten näkökulmasta on kyseenalaista olettaa, että rekrytointeja tuottaville yrityksille olisi yhtä arvokasta saada käyttöönsä viranomaistoiminnalla luotuja työnhakuprofiileja, verrattuna oikeisiin ja asiakkaiden itsensä luomiin profiileihin. Esityksen mennessä läpi esitetyn kaltaisena voi syntyä epäluottamusta työvoimaviranomaisen tarjoamaan palveluun ja työvoimaan, kun näitä profiileja ei voitaisi mitenkään eritellä toisistaan. Lisäksi esityksessä mainittu suorahakupalvelu on jo nyt mahdollista nykyisessä lainsäädännössä nykyään julkaistujen profiilien kautta. Tämän arvoa tulisi korostaa ja vahvistaa muilla tavoin kuin luomalla em. haasteita työnhakuprofiilien laatuun.

Muuta lausuttavaa?

Työnhakijan palveluprosessin uudistamisen perimmäisenä tarkoituksena on työvoimapalveluiden resurssien kohdistuminen niitä aidosti tarvitseville työnhakijoille. Esitysluonnoksessa todetaan kuitenkin, että esitettävien muutosten takia kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen tehtäisiin 3,3 miljoonan euron leikkaus. Tällöin resurssit eivät kohdentuisi työnhaun tukea tarvitseville työnhakijoille, vaan resursseja vain yksinkertaisesti vähennettäisiin lakimuutosten vaikutusten verran. Jotta lainsäädännön tavoite resurssien uudelleenkohdistumisesta olisi lainkaan toteuttamiskelpoinen, tulisi resurssien uudelleenkohdentamisen oltava edes teoreettisesti mahdollista.

Ehdotettujen lakimuutosten on katsottava sisältyvän hallitusohjelman mukaiseen 40 miljoonan euron määrärahojen alentamiseen. Esitetyt lakimuutokset eivät täten luo perusteita alentaa kuntien peruspalveluiden valtionosuutta.

Heinonen Jarkko
Uudenkaupungin kaupunki